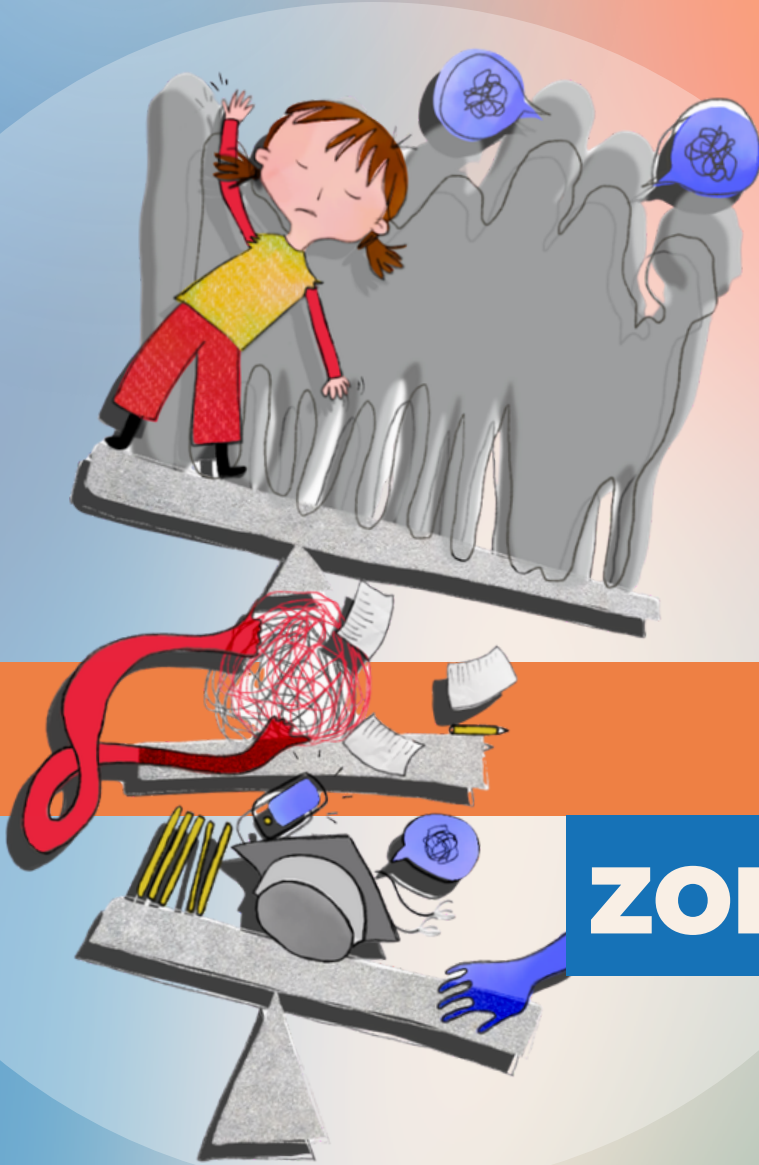

DERİN
YOKSULLUK
AĞI

Açık Alan Derneği'nin girişimidir.

açık alan

AKRAN

ZORBALIĞI

Bilgi Notu

AKRAN ZORBALIĞI

Bilgi Notu

Hazırlayanlar

Aylin PERVANE, Fatma OLGEN, Funda DURSUN,
Gökhan KARAOSMANOĞLU, Göknur KARA, İbrahim ARSLAN

Tasarımcı

Aslı ERDURSUN

Derleyen

Melek BAHAT

Okul hayata hazırlık değil,
yaşamın ta kendisidir.
John Dewey

İÇİNDEKİLER

Bu Çalışma Neden Yazıldı?

- 1. Bu Konuda Veriler Ne Söylüyor?**
- 2. Akran Zorbalığı Nedir, Ne Değildir?**
- 3. Türleri**

- 3.1. Fiziksel Zorbalık
- 3.2. Psikolojik (Sözel ve İlişkisel) Zorbalık
- 3.3. Siber Zorbalık

4. Akran Zorbalığının Aktörleri: Kimler Bu Sürecin İçinde?

- 4.1 Zorbalığa Maruz Kalan Çocuklar ve Ergenler
- 4.2 Zorbalık Yapan Çocuklar ve Ergenler
- 4.3 Seyirciler (Tanıklar): En Sessiz ama En Güçlü Grup

5. Zorbalığın Ortaya Çıkmasında Etkili Faktörler

- 5.1. Nedenler
- 5.2. Belirtiler ve Sonuçlar

6. Hukuki boyut

- 6.1. Akran Zorbalığı Kapsamındaki Eylemler Çoğunlukla Hangi Suçları Teşkil Edebilir?
- 6.2. Akran Zorbalığı Bağlamında MEB Mevzuatı ve Okul Yönetimlerinin Sorumluluğu
- 6.3. Okul Yönetiminin Sorumluluk Alanlar

7. Görev ve Sorumluluklar

8. Akran Zorbalığına Çözüm Olarak İyi Örnekler

9. Akran Zorbalığına ilişkin Çok Katmanlı Öneriler ve Yapılması Gerekenler

10. Sonuç: Güvenli Alanlar Tesadüf Değil, Tercihtir

11. Derin Yoksulluk Ağı (Açık Alan Derneği)'nden Okul Sosyal Hizmeti Önerisi

12. Değerlendirme

Şekil 1 Çizer Aslı ERDURSUN

Çizerin Mesajı

Bu çizimde akran zorbalığında yaşanan güç dengesizliğinin çocuk üzerinde yarattığı duygusal yükü anlatmaya çalıştım. Eğik zeminde dengesini kaybetmiş gibi duran ve kalabalığın gölgesi altında kalan çocuk, dışlanma ve yalnızlaşma hissini temsil ediyor; arkadaki gölge kalabalık ise zorbalığın çoğu zaman bir grup içinde büyüyen bir süreç olduğunu hatırlatıyor. Etrafta dağılmış defter, kalem ve telefon gibi nesneler yaşananların çocuğun hem okul hem de zihinsel dünyasını etkilediğini gösterirken, konuşma balonlarındaki karalamalar da sözel ve siber zorbalığın yarattığı karmaşayı simgeliyor. Bu çizimle zorbalığın sadece iki kişi arasında yaşanan bir durum değil, çocuğun hayatının pek çok alanına yayılan bir deneyim olduğunu hissettirmek istedim.

Bu çalışma neden yazıldı?

Akran zorbalığı, yalnızca çocuklar arasında yaşanan bireysel çatışmalar değil; çocuk haklarını, eğitim hakkını ve güvenli yaşam alanlarını doğrudan etkileyen **yapısal bir toplumsal sorundur**. Açık Alan Derneği (AAD)'nin yürüttüğü Derin Yoksulluk Ağı (DYA) olarak sahada hanelerle çalışırken **okul devamsızlığı ve okul terkine neden olan** faktörlerden birisinin de **akran zorbalığı** olduğunu gözlemledik. Özel gereksinimli bir öğrenci olması, farklı bir etnik kökenden veya derin yoksulluk koşullarından kaynaklı olarak çocukların okulda akranları tarafından **dışlandığını** öğrendik. DYA olarak, ailelere rehberlik hizmeti sunarken aynı zamanda ailelerin hukuki yollara başvurması için de yanlarında olduk. İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine ve İlçe Sosyal Hizmetler Müdürlüklerine gerekli tedbirlerin alınması için süreç başlattık. Fakat gördük ki sorun çok katmanlı ve çok boyutlu. Bu sebeple Açık Alan Derneği'nin gönüllü öğretmen, psikolojik danışman, öğretmen, hukukçu, sosyal hizmet uzmanı ve illüstrasyon tasarımcılarıyla bu konuyu detaylı olarak ele almaya karar verdik.

1. Bu konuda veriler ne söylüyor?

- **6–17 yaş grubundaki çocukların %13,8'i** en az bir kez akran zorbalığına maruz kalmıştır (TÜİK Türkiye Çocuk Araştırması, 2022). Bu oran yaklaşık **her 7 çocuktan 1'ine** karşılık gelmektedir. Kız çocuklarında oran **%14.2**, erkek çocuklarında **%13.4** seviyesindedir.
- Türkiye'de **işlevsel güçlüğü olan çocuklar[1]**, zorbalığa **2 kat daha fazla** maruz kalmaktadır. Türkiye'de **alay edilme (%7,7)** ve **bilerek dışlanma (%7,2)** en sık görülen türlerdir. TÜİK Türkiye'deki Çocuklar Araştırması, 2024)
- **FutureBright Group tarafından Türkiye'de Akran Zorbalığı Araştırması Raporu 2025 yılında 12 ilde yapılmış olup;**
- **Okula giden her 4 çocuktan 3'ü** zorbalıkla doğrudan ya da dolaylı temas ettiği;
- **%23 doğrudan zorbalık mağduru**
- **%50 zorbalığa tanık**
- **%1 zorbalık uygulayan**
- **%2 hem mağdur hem uygulayıcı**
- **%24 zorbalıkla hiç karşılaşmamış**
- Vakaların **%95'i okul ortamında** gerçekleşiyor.
- Ebeveynlerin algısına göre en sık görülen zorbalık türü: **Psikolojik / duygusal zorbalık (%68)** Her 4 ebeveynnden 1'i, çocuğunun zorbalığa uğradığını belirtiyor.

[1] "İşlevsel güçlüğü olan çocuk", çocuğun günlük yaşam aktivitelerini, öğrenmesini veya sosyal katılımını zorlaştıran kalıcı ya da uzun süreli bir bedensel, zihinsel, duygusal ya da psikososyal güçlüğe sahip olması anlamına gelir.

2. Akran Zorbalığı Nedir, Ne Değildir?

Akran zorbalığı; **kasıtlı, tekrarlayıcı ve güç dengesizliğine dayalı** biçimde bir ya da birden fazla çocuğun/ergenin başka bir akranına zarar verici davranışlarda bulunmasıdır (Olweus, 1993). Tek seferlik tartışmalardan, karşılıklı çatışmaların ya da eşit güçte yaşanan anlaşmazlıklardan farklı olarak sistemattir ve mağdurun kendini savunmasını zorlaştıran bir ilişki örüntüsü oluşturur.

Zorbalıkta mağdur kendini savunmakta zorlanır ve süreç tekrar eden bir örüntü halini alır. Zorbalığın yalnızca bireysel saldırganlık değil, aynı zamanda **sosyal bir süreç** olduğu vurgulanmaktadır. Bu süreçte akran grupları, okul iklimi ve sosyal ilişkiler belirleyici rol oynar (Salmivalli, 2010).

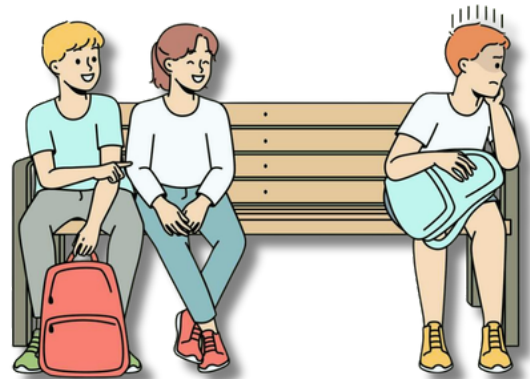
Zorbalık, fiziksel, psikolojik, sosyal veya eğitimsel zarar da dâhil olmak üzere, hedef alınan kişilere zarar verebilir veya bu kişileri incitebilir (Patchin ve Hinduja, 2015). Zorbalık kavgadan daha farklıdır çünkü eşit güçler arasında gerçekleşmez; ergenler genellikle kavga etmekten korktukları için zorbalığa uğrarlar (Campbell, 2013).

Zorbalık çoğu zaman "disiplin sorunu" ya da "çocuklar arasındaki olağan davranışlar" olarak değerlendirilmekte, bu durum ise mağduriyetin görünmezleşmesine neden olmaktadır. Oysa zorbalık, doğru tanımlanmadığında hem müdahale mekanizmaları işlemez hale gelir hem de çocuklar yalnız bırakılır.

3. Türleri

Akran zorbalığı üç temel biçimde görülmektedir:

- Fiziksel zorbalık
(vurma, itme, zarar verme)
- Psikolojik zorbalık
 - Sözel zorbalık
(hakaret, tehdit, alay)
 - İlişkisel zorbalık
(dışlama, dedikodu, sosyal izolasyon)
- Siber zorbalık
(dijital ortamda taciz ve dışlama)

3.1 Fiziksel Zorbalık

Vurma, itme, tekme atma ve eşyaya zarar verme gibi doğrudan fiziksel saldırıları içerir. Görünür olduğu için çoğu zaman fark edilir; ancak her zaman doğru biçimde ele alınmaz.

3.2 Psikolojik (Sözel ve İlişkisel) Zorbalık

Aşağılama, tehdit, alay etme, lakap takma, dışlama ve dedikodu gibi davranışları kapsar. Fiziksel iz bırakmaması nedeniyle fark edilmesi zor; etkileri ise uzun vadede daha yıkıcıdır. Akran zorbalığının en yaygın türü sözel zorbalıktır.

Fiziksel zorbalık doğrudan ya da dolaylı olarak gerçekleşirken psikolojik zorbalık kişinin sosyal ilişkilerine, öz güvenine ve benlik saygısına zarar verici niteliktedir.

İlişkisel/ duygusal zorbalık olarak da isimlendirilen “sosyal zorbalıkta” kişinin sosyal ve duygusal ilişkilerine, varlığına zarar verici durumlara rastlamak mümkündür: Gruptan dışlama, kişinin bulunduğu ortamda gizli konuşmalar, kişilere gruptaki bir kişiyle arkadaş olmamasını söyleme, bir kişi hakkında dedikodu yapma, grup içinde bir kişiyi utandıracak, rahatsız edecek hareketlerde bulunma sosyal zorbalıktır (Olweus, 1993; Olweus, 1995; Verkuynen ve Thijs, 1999).

3.3 Siber Zorbalık

Dijital platformlar üzerinden gerçekleştirilen zorbalık türüdür. Anonimlik, süreklilik ve geniş kitlelere yayılabilme özelliği nedeniyle mağduriyetin etkisini artırmaktadır. Siber zorbalık, okul sınırlarının ötesine geçerek çocuğun güvenli alan algısını zedelemektedir (Karaosmanoğlu vd., 2022).

Özellikle siber zorbalıkta öğrencilerin yaşadıklarını paylaşmaktan kaçındıkları, ne yapacaklarını bilemedikleri ve yardım arama davranışının zayıf olduğu görülmektedir (Karaosmanoğlu, Adıgüzel, & Özdemir Şimşek, 2022).

4. Akran Zorbalığının Aktörleri[2]: Kimler Bu Sürecin İçinde?

Akran zorbalığı yalnızca zorbalık yapan ve zorbalığa maruz kalan arasında gerçekleşen iki kişilik bir ilişki değildir, **çok aktörlü bir sosyal süreçtir**. Salmivalli'nin (2010) sosyal süreç modeli zorbalıkta birden fazla rol olduğunu göstermektedir:

- **Zorba** (zorbalık yapan)
- **Mağdur** (zorbalığa maruz kalan)
- **İzleyici/tanık** (Zorbayı destekleyen, mağduru savunan ya da tarafsız kalan öğrenciler)

Yüz yüze gerçekleştirilen zorbalık durumlarında zorba (bully), mağdur (victim/bullied), zorbaya güç veren kişi (reinforcer of the bully), zorbanın asistanı (assistant of the bully), mağdurun savunucusu (defender of the victim) ve izleyici/seyirci (outsider) olmak üzere altı rol farklı rol tanımlanabilir (Salmivalli vd., 1996; Wachs, 2012).

Araştırmalar zorbalığın bireysel değil, sosyal yeterlik ve ilişki kalitesiyle doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

[2] Çocuk hakları perspektifi doğrultusunda değerlendirildiğinde, “zorba” ya da “mağdur/kurban” gibi çocuğu öznelik düzeyinde ve etiketleyici ifadeler yerine; davranışa ve durumsallığa işaret eden “zorbalık yapan” ve “zorbalığa maruz kalan” gibi kavramların kullanılması hem hak temelli yaklaşımın hem de çocuğun üstün yararı ilkesinin gereğidir. Bu terminolojik tercih, çocuğu kimliği üzerinden değil, belirli bir bağlamdaki eylem ve deneyimleri üzerinden ele almayı mümkün kılar.

4.1 Zorbalığa Maruz Kalan Çocuklar ve Ergenler

Zorbalığa maruz kalan çocuklar çoğu zaman utanç, korku ve yalnızlık duyguları nedeniyle yaşadıklarını paylaşmaktan kaçınırlar. Bu çocuklarda; kaygı bozuklukları, depresyon, özgüven kaybı, akademik başarının düşmesi ve okuldan kaçınma davranışları sık görülür. Zorbalığa maruz kalan çocuklarda **psikolojik iyi oluşun bozulması, akademik başarının düşmesi ve okula aidiyet duygusunun zayıflaması** sık görülür. Uzun süreli mağduriyet, çocukların kendilik algısını zedeleyerek yetişkinlik dönemine kadar uzanan ruhsal sorunlara yol açabilmektedir. Bu nedenle mağduriyet, yalnızca bireysel bir deneyim değil; erken müdahale gerektiren bir risk göstergesidir (UNICEF, 2024).

4.2 Zorbalık Yapan Çocuklar ve Ergenler

Zorbalık yapan çocuklar sıklıkla “problemlı” ya da “kötü” olarak etiketlenmektedir. Oysa araştırmalar, **zorbalık davranışlarının çoğu zaman öğrenilmiş olduğunu** ve bu çocukların da desteklenmeye ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Empati becerilerinin zayıf olması, saldırganlığın normalleştirildiği aile ya da sosyal çevreler, güç kazanma ihtiyacı ve denetimsiz dijital ortamlar zorbalık davranışlarını besleyebilmektedir. Müdahale edilmediği durumlarda zorbalık yapan çocukların ilerleyen yaşlarda antisosyal davranışlar geliştirme riski artmaktadır (Olweus, 1993).

4.3 Seyirciler (Tanıklar): En Sessiz ama En Güçlü Grup

Zorbalık sürecindeki en kritik aktörlerden biri seyircilerdir. Sessiz kalan seyirciler, zorbalığın sürmesine dolaylı olarak katkıda bulunurken; müdahale eden, destek olan ya da durumu bildiren seyirciler zorbalığın sonlanmasında belirleyici rol oynar. Seyirciler, uzun süre zorbalığa tanık olmak **duyarsızlaşmaya ya da yoğun suçluluk duygularına** yol açabilmektedir. Bu nedenle etkili zorbalıkla mücadele politikaları, yalnızca zorba ve mağdura değil; seyircilerin güçlendirilmesine de odaklanmalıdır (Salmivalli, 2010).

Akran Zorbalığının Sonuçları: Bireyden Topluma Uzanan Etkiler

Akran zorbalığı yalnızca maruz kalan çocukları değil; zorbalık yapanları, seyircileri, okul iklimini ve uzun vadede toplumsal ilişkileri de etkilemektedir. Akran zorbalığının yalnızca bireysel bir ruh sağlığı meselesi değil; eğitim hakkı, çocuk hakları ve toplumsal uyum açısından ele alınması gereken **yapısal bir sorun** olduğunu göstermektedir (UNICEF, 2024).

5. Zorbalığın Ortaya Çıkmasında Etkili Faktörler

5.1 Nedenler

Akran zorbalığı çok boyutlu etkenlerin etkileşimiyle ortaya çıkar:

- **Bireysel:** Empati eksikliği, düşük sosyal beceriler, olumsuz sosyal davranış örüntüleri, dürtü kontrol sorunları
- **İlişkisel:** Aile içi şiddet, tutarsız disiplin anlayışı, yetersiz ebeveyn- çocuk iletişimi, akran ilişkilerinin niteliği, grup normları, sosyal çevre
- **Kurumsal:** Okul iklimi, net olmayan politikalar.
- **Toplumsal:** Ayrımcılık, medya dili, denetimsiz internet kullanımı, dijital okuryazarlık eksikliği, gücün istismarına yönelik toplumsal algı.

5.2 Belirtiler ve Sonuçlar

Zorbalığa maruz kalan çocuk ve ergenlerde;

- Kaygı, depresyon, yalnızlık hissi
- İştah kesilmesi, kilo kaybı
- Okuldan kaçınma (okul terki veya okul devamsızlığı)
- Sosyal geri çekilme
- Teknolojik aletlerden uzaklaşma
- Yaşantıları paylaşmama
- Yardım istemekten kaçınma
- Yaşam doyumunda azalma gibi belirtiler görülebilir.

Uzun vadede **ruh sağlığı sorunları ve sosyal uyum güçlükleri** ortaya çıkabilmektedir (UNICEF, 2024).

6. Hukuki Boyut

Dünya Sağlık Örgütü akran zorbalığını doğrudan doğruya tanımlamamakla birlikte “**Gençlik Şiddeti**” başlığı altında konuyu ele almıştır. Buna göre: “Gençlik şiddeti, birbiriyle ilgisi olmayan ve birbirini tanıyan veya tanımayan **10-29 yaş arası bireyler** arasında meydana gelen şiddeti ifade eder. (Aydın, 2025) Bu durumda, akran zorbalığı ve gençlik şiddeti iki ayrı (18 yaşa kadar iç içe) çalışma alanı olarak düşünülebilir.

Ceza Hukuku alanında akran zorbalığı, mağduru da faili de çocuk olan belirli ölçüde **süreklilik arz eden** sözel, fiziksel ve psikolojik şiddet olarak tanımlanmaktadır. (Aydın, 2025)

6.1 Akran Zorbalığı Kapsamındaki Eylemler

Çoğunlukla Hangi Suçları Teşkil Edebilir?

1. Eziyet Suçu

Anayasa m.17: Eziyet açıkça ifade edilerek "...kimseye eziyet yapılamaz" denilmektedir.

TCK m.96: Bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Eziyet fiillerinin çocuğa karşı gerçekleştirilmesi durumunda ise failin üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına mahkûm edileceği düzenlenmiştir.

2. Çocukların Cinsel İstismarı Suçu

TCK m. 103: Çocuğa karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranışı, çocuğun rızası geçerli sayılmaksızın suç olarak düzenleyen hükümdür.

TCK m. 104: On beş yaşını doldurmuş ancak on sekiz yaşını tamamlamamış çocukla, cebir, tehdit veya hile olmaksızın rızaya dayalı cinsel ilişkiye girilmesini suç olarak düzenler.

TCK m. 105/1: Bir kimseyi, vücut dokunulmazlığını ihlal etmeksizin cinsel amaçlı olarak rahatsız eden davranışları suç sayar.

3. Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçu

TCK m. 109: Bir kimsenin hukuka aykırı olarak bir yere gitmesini veya bir yerde kalmasını engellemek suretiyle özgürlüğünün kısıtlanmasını suç olarak düzenler.

4. Eğitim ve Öğretim Hakkının Engellenmesi Suçu

TCK m.112: Bir kimsenin eğitim ve öğretim hakkını kullanmasını cebir, tehdit veya hukuka aykırı başka bir davranışla engellemeyi suç olarak düzenler.

5. Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu

TCK m.123: Bir kimseyi ısrarla telefon etmek, gürültü yapmak veya hukuka aykırı başka bir davranışta bulunmak suretiyle huzur ve sükûnunu bozmak suç olarak düzenlenmiştir.

6. Hakaret Suçu

TCK m.125: En sık rastlanan zorbalık fiili olarak kabul edilir. Bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek somut bir fiil veya olgu isnat etmek ya da sövmek suretiyle kişilik değerlerine saldırmak suç olarak düzenlenmiştir.

7. Tehdit Suçu

TCK m. 106: Okul zorbalığında sık rastlanan bir suçtur. Bir kimseyi, kendisine veya yakınına yönelik haksız bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle korkutmak ve bu yolla mağdur üzerinde baskı oluşturmak suç olarak düzenlenmiştir.

8. Kasten Yaralama Suçu

TCK m.86: Süreklilik varsa zorbalık kapsamına girecektir. Bir kimsenin vücuduna acı veren, sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan davranışları kasten gerçekleştirmek suç olarak düzenlenmiştir.

Akran zorbalığında suç süreklilik arz ettiğinden TCK m. 43/1 kapsamında zincirleme suç hükümleri uygulanacak ve cezada buna bağlı olarak dörtte birinden dörtte üçüne kadar arttırım yapılır.

Akran Zorbalığı ve Suç Oranları arasındaki bağlantı:

İsveç'te yapılan bir araştırmaya göre, okul zorbalığının “daha sonraki suçlar için güçlü ve spesifik bir risk faktörü” olduğu sonucuna varılmıştır. (OLWEUS, D. (2013)).

Avustralya'da yapılan bir araştırma ise, zorbalık mağduru olarak tanımlanan erkek çocukların, zorbalığa maruz kalmayan akranlarına kıyasla 24 yaşına geldiklerinde en az bir suçtan dört kat daha fazla hüküm giydiklerini göstermektedir. (DRACIC, S. (2009)).

6.2 Akran Zorbalığı Bağlamında MEB Mevzuatı ve Okul Yönetimlerinin Sorumluluğu

Akran zorbalığı, Türk hukukunda bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmemiş olmakla birlikte, Milli Eğitim Bakanlığı mevzuatında açıkça önlenmesi gereken bir risk alanı olarak kabul edilmiştir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu şöyle der,

Okullar, yalnızca eğitim hizmeti sunan kurumlar değil; öğrencilerin bedensel ve ruhsal bütünlüğünü korumakla yükümlü kamu kurumlarıdır.

Bu yükümlülük hem önleyici hem de olay sonrası müdahale edici sorumlulukları kapsar. Okul yönetimi, öğrenciler arasında ortaya çıkan sistematik şiddet ve zorbalığı “özel mesele” olarak değerlendiremez. Müdahale etmeyen okul yönetimlerinin idari ve cezai sorumlulukları ve tazminat yükümlülükleri doğacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim / İlköğretim Kurumları Yönetmelikleri,

Öğrencilerin can güvenliği ve ruh sağlığı okul yönetiminin sorumluluğundadır. Disiplin kurulları, yalnızca ceza vermek için değil, koruyucu ve eğitici tedbirler almakla da yükümlüdür ve rehberlik servislerinin aktif işletilmesi zorunludur.

Zorbalık şikâyetinin “kanıt yetersizliği” gerekçesiyle hiçbir işlem yapılmadan kapatılması, yönetmelik ruhuna aykırıdır.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği ise, okulların risk altındaki öğrencileri tespit etmek, akran zorbalığına yönelik önleyici programlar yürütmek, zorbalık mağduru ve faili çocuklar için psikososyal destek sağlamakla yükümlüdür. Pasif rehberlik hizmeti hukuka aykırıdır. “Bir şey olursa bakarız” yaklaşımı kabul edilmez.

MEB Genelgeleri ve Eylem Planlarında akran zorbalığı, şiddet ve siber zorbalık okul temelli risk alanları olarak tanımlanmıştır.

Okullara yüklenen görevler:

- Erken uyarı mekanizmaları kurmak
- Öğretmenleri bilgilendirmek
- Veliyle iş birliği yapmak
- Gerekirse il/ilçe MEM ve Çocuk Şube birimlerine bildirim yapmak

6.3 Okul Yönetiminin Sorumluluk Alanları

İdari Sorumluluk: Okul yönetimi; zorbalığı bildiği hâlde önlem almazsa, şikâyetleri kayıt altına almazsa, rehberlik servisini devreye sokmazsa, görevin ihmalden sorumlu olur. Bu durum; soruşturma, kınama, görevden alma gibi idari yaptırımlara yol açabilir.

Hukuki (Tazminat) Sorumluluk: Eğer; okul yönetimi gerekli önlemleri almadığı için, zorbalık devam etmiş ve öğrenci zarar görmüşse (psikolojik veya fiziksel) **hizmet kusuru** doğar. Bu durumda; **aile, idare aleyhine tam yargı davası açabilir.** Devlet zararı öder. Kusuru olan idareciye rücu edilebilir.

Ceza Hukuku Açısından Sorumluluk: Zorbalık sonucunda; ağır yaralama, intihara sürüklenme, ölüm gibi sonuçlar doğmuşsa ve **okul yönetiminin ihmalinin illiyet bağı tespit edilirse, TCK kapsamında ihmal suretiyle sorumluluk tartışmaya açılabilir.** Bu nadirdir ama tamamen teorik değildir.

Zorbalık eylemlerine müdahale edilmemesi durumunda ise aşağıdaki suçlar söz konusu olabilecektir:

a)“Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi” – TCK m. 279

Öğretmenler ve okul yöneticileri gibi kamu görevlilerinin görevleri esnasında işlenen veya işlenmekte olan suçları öğrendiklerinde derhal yetkili makamlara bildirme yükümlülüğü olduğunu kabul eder. Bu yükümlülüğünü yerine getirmeyen kamu görevlisi, TCK m. 279 çerçevesinde 6 aydan 2 yıla kadar hapisle cezalandırılabilir.

b)“Suçu bildirmeme suçu” – TCK m. 278

Bu madde, herkesin bir suçun işlendiğini öğrendiğinde bildirme yükümlülüğünü düzenler.

c)“Görevi kötüye kullanma / hukuka aykırı davranış” – TCK m. 257

TCK m. 257 de kamu görevlilerinin görevlerini ihmal veya gecikmeyle yerine getirmeleri sonucunda zarara veya haksız duruma yol açmaları durumunu cezalandırır.

Okul Yönetiminin Yapmakla Yükümlü Olduğu Asgari İşlemler / “Okul Temelli 5 Adımlı Müdahale Protokolü” şu şekildedir;

Bir akran zorbalığı iddiası geldiğinde okul yönetimi:

- Bildirim ve Kayıt: Şikâyeti resmen kayıt altına almalı ve gizlilik sağlanmalıdır.
- Ön Değerlendirme: Rehberlik servisini derhal devreye girmeli ve risk analizi yapılmalıdır. Tarafları ayrı ayrı dinlemelidir.
- Koruyucu Önlem: Zorbalığa maruz kalan öğrencinin güvenliği için sınıf içi düzenleme ve psikososyal destek sağlanmalıdır.
- Müdahale ve Disiplin: Zorbalık yapan öğrenci ile yapılandırılmış görüşmeler yapılmalı; gerekirse disiplin süreci başlatılmalı ve aile bilgilendirilmelidir.
- İzleme ve Raporlama: Süreç en az 1–3 ay boyunca izlenmeli ve tekrar riskine karşı değerlendirme yapılmalıdır. Risk devam ediyorsa
- İl / İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri
- Rehberlik Araştırma Merkezi
- Gerekirse kolluk/çocuk birimleri ile iletişime geçmelidir.

**“Aileler halletsin”
yaklaşımı hukuken
geçersizdir.**

Sonuç olarak, MEB mevzuatına göre okul yönetimleri, akran zorbalığını önlemek, tespit etmek ve müdahale etmekle yükümlüdür. Bu yükümlülük yerine getirilmediğinde idari, hukuki ve istisnai olarak cezai sorumluluk doğabilir.

7. Görev ve Sorumluluklar

Paydaş	Görev ve Sorumluluklar	Hukuki Dayanak
Öğretmen	Öğrencilerin güvenliğini sağlamak, zorbalık belirtilerini izlemek, gerekli bildirimleri yapmak ve koruyucu önlemleri almak.	1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu m.43; MEB Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği; TCK m.279 (kamu görevlisinin suçu bildirmemesi)
Psikolojik Danışman (Rehberlik Servisi)	Psikososyal değerlendirme yapmak, önleyici rehberlik programları uygulamak, risk altındaki öğrencileri izlemek ve yönlendirmek.	MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği (2020)
Müdür ve İdare	Okulda güvenli ortam sağlamak, disiplin süreçlerini yürütmek, olay kayıt sistemi oluşturmak, önleyici politika geliştirmek.	222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu; MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği; 1739 sayılı Kanun
Milli Eğitim Bakanlığı	Ulusal politika belirlemek, genelge ve yönergeler yayımlamak, denetim ve izleme yapmak.	1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu; 652 sayılı KHK (MEB Teşkilat ve Görevleri)
Aile	Çocuğun bakım ve gözetimini sağlamak, eğitim sürecine katılmak, zararlı davranışları önlemek.	Türk Medeni Kanunu m.339-346 (velayet yükümlülükleri); Çocuk Koruma Kanunu m.5
Sosyal Çevre/Yerel Yönetimler	Çocuklar için güvenli sosyal alanlar oluşturmak, gençlik ve sosyal destek hizmetleri sunmak.	5393 sayılı Belediye Kanunu m.14 (sosyal hizmet ve gençlik faaliyetleri)
Televizyon ve Reklam Yayın Sorumluları	Şiddeti özendirici yayınlardan kaçınmak, çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimini korumak.	6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m.8
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Risk altındaki çocukları korumak, sosyal inceleme yapmak, danışmanlık ve koruyucu-önleyici tedbirleri uygulamak.	2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu
Psikolog	Psikolojik değerlendirme ve terapi hizmeti sunmak, travma ve davranış sorunlarına müdahale etmek.	1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun; Çocuk Koruma Kanunu
Sosyal Hizmet Uzmanı	Sosyal inceleme raporu hazırlamak, aile ve çevre koşullarını değerlendirmek, kurumlar arası koordinasyon sağlamak.	2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu; Çocuk Koruma Kanunu

8. Akran Zorbalığına Çözüm Olarak İyi Örnekler

Akran Destek Programları

Akran destek programları zorbalıkla baş etmede etkili müdahalelerden biridir. Bu programlarda öğrenciler:

- Empati
- Etkin dinleme
- Yansıtma
- Sınır koyma becerileri konusunda eğitilmektedir.

Program sonunda zorbalığa maruz kalanların puanlarında anlamlı düşüş gözlenmiş ve bu etkinin izleme ölçümlerinde de sürdüğü belirlenmiştir (Günay & Can, 2018).

Yaratıcı Drama Uygulamaları (Siber zorbalık)

Yaratıcı drama, öğrencilerin farklı rollere girerek ve diğer öğrencilerin farklı bakış açılarından yararlanarak zorbalık sürecine daha geniş ve eleştirel bir perspektiften bakmalarına katkı sağlar. Doğaçlamaya dayalı çalışmalar öğrencilere, zorbalığa maruz kalmaları durumunda nasıl başa çıkabileceklerine ilişkin somut çözüm yolları sunmaktadır. Donuk imge, sıcak sandalye, rol oynama, bölünmüş ekran gibi drama teknikleri öğrencilerin empati geliştirmesini ve baş etme stratejileri kazanmasını sağlamaktadır (Karaosmanoğlu et al., 2022).

Forum Tiyatro Çalışmaları

Özellikle ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin akran zorbalığına ilişkin durumları sorguladıkları, farklı rollere girerek olası çözüm yollarını deneyimledikleri ve bu süreçte forum tiyatrosunun araçlarından yararlandıkları çalışmalar, akran zorbalığını fark etme, zorba davranışlardan bilinçli biçimde uzak durma ve zorbalığa maruz kalan bireylere destek olma konusunda oldukça etkili sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu tür uygulamalar, öğrencilerin empati becerilerini geliştirmelerine, olaylara çok yönlü bakabilmelerine ve pasif izleyici konumundan çıkarak sorumluluk alan bireyler hâline gelmelerine katkı sağlamaktadır.

KiVa Zorbalık Önleme Programı (Finlandiya)

KiVa Programı, Finlandiya Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından desteklenen ve kanıta dayalı olarak geliştirilen ulusal bir zorbalıkla mücadele programıdır. Program, zorbalığı bireysel bir sorun olarak değil; grup dinamikleri üzerinden ele alır ve özellikle seyircilerin rolünü güçlendirmeyi hedefler. KiVa kapsamında yürütülen müdahalelerin vakaların büyük çoğunluğunda zorbalığın azalması ya da tamamen sona ermesiyle sonuçlandığını göstermektedir (Salmivalli vd., 2013). KiVa müfredatı gibi önleyici faaliyetler tüm öğrencilere yöneliktir ve zorbalığı önlemeye odaklanır. Öğrenci dersleri ve çevrimiçi oyunlar bu tür eylemlerin somut örnekleridir. KiVa'daki müdahale eylemleri, özellikle zorbalığa karışmış olan çocukları ve ergenleri hedef almaktadır. Amaç, okullara ve öğrencilere zorbalığa nasıl son verecekleri konusunda çözüm odaklı araçlar sağlamaktır.

Olweus Zorbalık Önleme Programı

Norveç'te geliştirilen Olweus Zorbalık Önleme Programı, okul genelinde net kurallar, tutarlı müdahaleler ve yetişkin sorumluluğunu merkeze alan bir yaklaşım sunmaktadır. Programın uygulandığı okullarda zorbalık ve mağduriyet oranlarında anlamlı düşüşler gözlemlenmiştir (Olweus & Limber, 2010). Bu örnekler, etkili mücadele için kısa süreli ya da yalnızca bireye odaklanan müdahalelerin yeterli olmadığını göstermektedir.

Gordon'un Önleyici Müdahale Modeli

Akran zorbalığını önlemede iletişim temelli ve önleyici bir yaklaşım sunan bu model, Thomas Gordon tarafından geliştirilmiştir ve "Etkili Öğretmenlik Eğitimi (Teacher Effectiveness Training)" anlayışına dayanır.

- **Ben dili (I-messages)** kullanarak suçlamadan duygu ve ihtiyaçları ifade etme
- **Etkin dinleme** ile öğrencinin kendini anlaşılmış hissetmesini sağlama
- **Kazan-kazan (win-win) çatışma çözme** yöntemi
- Otoriter ceza yerine **sorumluluk ve empati geliştirme** yöntemlerini esas alır.

Akran zorbalığında bu model, zorbalığı yapan ve zorbalığa maruz kalan arasında yapıcı iletişim kurulmasını, öğretmenin rehberlik rolü üstlenmesini ve sınıf içinde güvenli bir iklim oluşturulmasını hedefler. (Gordon, 1974; 2003).

İngiltere'de Okul Zorbalık Karşıtı Politikalarının İçerik Analizi

Ifraah Kidwai ve Peter K. Smith tarafından yürütülen bu çalışmanın amacı, okulların yazılı politikalarında zorbalığın tanımı, türleri (özellikle siber zorbalık), raporlama mekanizmaları, yaptırımlar ve önleyici stratejilerin ne ölçüde yer aldığını değerlendirmektir. Bu durum, İngiltere'de zorbalıkla mücadelede kurumsal farkındalığın arttığına işaret etmektedir (Kidwai & Smith, 2024). İngiltere'deki okulların zorbalık karşıtı bir politikaya sahip olması zorunludur fakat yalnızca politika belgesine sahip olmanın yeterli olmadığını; etkili bir zorbalıkla mücadele için açık tanımlar, tutarlı uygulama ve bütüncül okul yaklaşımının gerekli olduğunu vurgulamaktadır (Kidwai & Smith, 2024).

Eğitim ve Denetimler Yasası (Education and Inspections Act)

İngiltere'de yürürlükte olan Education and Inspections Act 2006 (EIA), okullara öğrencilerin davranışlarını düzenleme ve disiplin politikaları oluşturma konusunda yasal sorumluluk yüklemektedir. Kanun, okul yönetimlerinin zorbalık dâhil olmak üzere öğrencilerin güvenliğini tehdit eden davranışlara karşı önlem almasını zorunlu kılar ve okul sınırları dışında gerçekleşen ancak okul düzenini etkileyen davranışlara müdahale edebilme yetkisi tanır. Bu yönüyle EIA, akran zorbalığıyla mücadelede okullara hem önleyici politika geliştirme hem de yaptırım uygulama konusunda açık bir hukuki dayanak sağlamaktadır.

9. Akran Zorbalığına ilişkin Çok Katmanlı Öneriler ve Yapılması Gerekenler

Okullarda zorbalığı önleme amacıyla yapılan çalışmalar üç temel amaç taşımaktadır;

- zorbaca davranışları **önleme**,
- var olan zorbaca davranışlara **müdahale etme ve durdurma**,
- zorbaca davranışa karışan zorbalığı yapan ve zorbalığa maruz kalan çocukları **iyileştirme** çalışmaları

Okullarda zorbalığı önlemeye yönelik çalışmaların temel ilkeleri şöyledir;

- Okulun zorbalık problemini ve önemini **kabul** etmesi
- İdareciler, öğretmenler, veliler ve öğrenciler arasında akran zorbalığı problemine yönelik **farkındalık** sağlanması
- Zorbalık nedir, güvenli bir biçimde nasıl durdurulur, neden kesinlikle kabul edilemez bir davranış olduğu ve böyle bir durumla karşılaşırlarsa nasıl yardım alabilecekleri konusunda bilgilendirici konuşmalar yapılması.
- Zorbalık yapan ve zorbalığa uğrayan öğrencilere **fark edildiklerinin** hissettirilmesi
- Okul ortamında zorbaca davranışların kabul edilemeyeceği ve **mutlaka engelleneceği anlayışı** yerleştirilmesi
- Okulun zorbalıkla nasıl baş edeceğinin açık bir şekilde mutlaka ifade edilmesi
- Zorbalığın tespit edilir edilmez **uygulanacak yaptırımların** açıkça ve net olarak ortaya konması
- **Öğrenciler ve veliler ile iletişim** kanallarının açık tutulması, belli rutinlerle sorun yaşanıp yaşanmadığına dair bilgi alınması
- Veli ve öğrencilere yönelik zorbalık olaylarını okul personeline nasıl bildireceklerine, izlenecek yola dair bilgilendirilmeleri ve yönlendirilmeleri
- Okul yönetimi, öğretmen ve psikolojik danışmanların zorbalık yapan ve zorbalığa uğrayan öğrencilere **yardımcı olunması** ve bu konuda nasıl yardımcı olabileceği konusunda **eğitim alınması**
- Lise çağındaki öğrencilere yönelik gençlik şiddeti ve siber zorbalık gibi konularda yetkin kişiler tarafından verilecek bilgilendirme çalışmalarının yapılması
- Akran zorbalığı ile mücadele programının ilkökul 1. Sınıftan Lise son sınıfa kadar kesintiye uğramadan yürütülmesi
- Erken önleme çalışmaları kapsamında, anaokulu ve anasınıfı öğrenci velilerine de zorbalığı önleme konusunda anne baba eğitimi verilmesi
- Eğitimlerin kavram öğretimi (şiddet, saldırganlık ve zorbalık gibi), iletişim becerileri, arkadaşlık, problem çözme, duygu kontrolü, öfke yönetimi, atılmanlık ve olumlu sınıf iklimi oluşturma gibi başlıklar çerçevesinde seçilmesi

Çocuklarla sınıfta yapılabilecek etkinliklerden bazıları şöyledir;

1. Empati çemberleri:

- Akran zorbalığı bir şeye benzese neye benzerdi, bir resmini çizelim.
- "Akran zorbalığı "Ya benzer, çünkü" cümlesini tamamlayalım.
- Akran zorbalığı için tek bir kelime seçseydiniz bu ne olurdu?

2. Afiş Çalışması:

Zorbalık haftası düzenleyerek, çocuklardan grup olarak afiş hazırlamalarını istemek.

3. Doğaçlamaya Dayalı Çalışmalar ve Kısa Tiyatro Oyunları:

Özellikle empati kavramını ve olumlu davranışları da düşündürecek doğaçlama çalışmalarında ya da kısa oyunlarda farklı rollerde görev alınması yoluyla yaşayarak öğrenme çok önemlidir. Okulda yaşanan olayların hikayeleştirilmesi ve rolle oynanması çok faydalıdır. Oyundan sonra şu sorular üzerine çemberde konuşmalar yapılır;

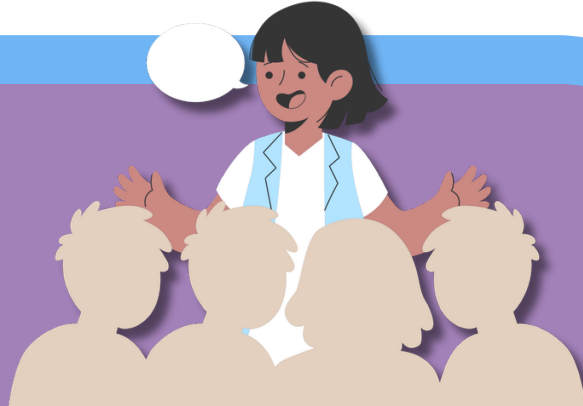
- Bu sana ne hissettirdi?
- Sence şu roldeki kimseler ne hissetti?
- Barışçıl çözüm yolu sence ne olabilir?
- Siz olsanız nasıl davranırdınız, ne yapardınız
- Hadi şimdi önerdiğiniz çözüm yolunu ya da seçtiğiniz davranışı rolle de oynayalım.

4. P4C Felsefe Atölyeleri:

Kitaplar, kısa videolar vb. üzerinden atölyeler ile farkındalık yaratmak, tartışmalar başlatmak, öğrenme sürecini desteklemek.

5. Duyguların Panoları:

Hazırlanmasını organize etmek ve sürekli sınıf ortamında aktif olarak asılı tutmak.

Akran Zorbalığına İlişkin Videolar

<https://www.youtube.com/watch?v=VWwNaskHDCg>

<https://www.stopbullying.gov/kids/kid-videos/yes-thats-bullying>

<https://www.stopbullying.gov/kids/kid-videos>

<https://www.stopbullying.gov/videos-social-media>

Akran Zorbalığına İlişkin Kitaplar

- Zor Balık – Büşra TARÇALIR EROL
- Zorbalık – Rifat BATUR
- Hayvan Okulu Serisi Çocuğum Öğreniyor (7 Kitap)- Anıl ŞEN
- Vanessa'nın Yanındayım- Kerascoet
- Zorbalığa Karşı Taktiklerim Var – Saniye BENCİK KANGAL
- Kırmızı Köpek – Alexandra GARIBAL
- Burcu ve Berk Hayır Diyebilirsin – Defne ONGUN MÜMİNOĞLU
- Beni Rahat Bırak- Veronique RENTING
- Stephanie'nin At Kuyruğu- Robert MUNSCH
- Çok Kötü Bir Şey Oldu- Margaret M. HOLMES
- Kanka mı? Zorba mı? - Sibel KÖMÜRCÜLER
- Sır Versem Saklar mısın? - Jennifer M. MALLINOS
- Çiko Zorbalıkla Baş Ediyor- Beth BRACKEN
- Zorba Arkadaş İstemem – Bengi SEMERCİ
- Teo'nun Zorbalık Kitabı- Yağmur ARTUKMAÇ / Pınar ÇAKIR
- Teo'nun Dalga Geçme Kitabı -Yağmur ARTUKMAÇ / Pınar ÇAKIR
- Ezik Kokarca- Catherina DEPINO
- Akran Zorbalığı- Sandra DUNSMUIR, Jessica DEWEY, Susan BIRCH

	OKULLAR İÇİN	AİLELER İÇİN	POLİTİKACILAR İÇİN	STKLAR İÇİN
NE YAPMALI	Okul genelinde açık ve yazılı bir zorbalık karşıtı politika oluşturulması	Zorbalık konusunda farkındalık artırıcı bilgilendirme çalışmaları	Ulusal düzeyde zorbalıkla mücadeleyle yönelik çerçeve programların geliştirilmesi	Okullarla iş birliği içinde önleyici ve güçlendirici çalışmalar yürütülmesi
	Öğretmenlerin zorbalık türleri ve müdahale yolları konusunda düzenli olarak desteklenmesi	Çocuklarla açık iletişim kanallarının güçlendirilmesi	Kanıtı dayalı programların yaygınlaştırılması	Akran destek mekanizmalarının yaygınlaştırılması
	Güvenli bildirim mekanizmalarının oluşturulması			
ÇIKARIMLAR / KIRMIZI BAYRAKLAR	Zorbalıkla mücadele bireysel vakalar üzerinden değil, okul iklimi üzerinden ele alınmalıdır.	Çocuğun okulda geçirdiği zaman hakkında çocuklarla sohbet etmek ve belirtileri takip etmek önemlidir. Erken müdahale sonuçları en aza indirir.	Akran zorbalığı, ulusal düzeyde ele alınması gereken bir çocuk hakları sorunudur.	Önleyici çalışmalar, müdahaleden daha sürdürülebilir sonuçlar üretmektedir.
	Seyircilerin güçlendirilmesi, zorbalığı sonlandırmada kilit rol oynamaktadır.	Okul yönetimi ile iş birliği yapmak kritiktir. Haklarını bilmek, öğretmen, yönetimden ve rehberlik servisinden destek istemek önemlidir.	Zorbalık–akran çatışması ayrımı mevzuat ve uygulamada netleştirilmelidir.	Akran destek ve sosyal-duygusal öğrenme programları yaygınlaştırılmalıdır.
	Bildirim mekanizmalarının güvenli ve erişilebilir olması hayati önemdedir.	Çocuğun sosyal becerilerinin güçlenmesine, kendi iyi olma halini korumasına ve empati yeteneğinin gelişmesine destek olmak önemlidir.	Okullar için asgari standartları belirleyen zorbalıkla mücadele çerçeve programları geliştirilmelidir.	Okul, aile ve çocukla birlikte çalışan çok paydaşlı modeller güçlendirilmelidir.

10. Sonuç: Güvenli Alanlar Tesadüf Değil, Tercihtir

Akran zorbalığıyla mücadele, yalnızca bireysel davranışları düzeltmeyi değil; **çocukların kendilerini güvende hissedebileceği kapsayıcı ve adil ortamlar oluşturmayı** gerektirir. Bu sorumluluk, okuldan aileye, sivil toplumdan kamu politikalarına kadar tüm paydaşların ortak çabasını zorunlu kılmaktadır. Bu çalışma, akran zorbalığına karşı güvenli alanlar yaratmanın mümkün ve gerekli olduğuna dair ortak bir çağrı niteliğindedir.

11. Derin Yoksulluk Ağı (Açık Alan Derneği)'nden Okul Sosyal Hizmeti Önerisi

Derin Yoksulluk Ağı (Açık Alan Derneği) olarak **devreden yoksullukla mücadele etmenin en etkili yolunun çocukları eğitim sisteminin içerisinde tutmaktır**. Bu sayede yoksulluk döngüsünün kırıldığı sahadaki örneklerle deneyimlenmiştir. Eğitime yönelik psikososyal desteklerin sunulmasında **en etkili yöntemlerden birisi ise Okul Sosyal Hizmet Modelidir**.

Okul sosyal hizmeti, öğrencilerin akademik başarılarını ve psikososyal iyilik hâllerini desteklemek amacıyla okul, aile ve toplum arasında köprü kuran ve okullarda uygulanan profesyonel bir sosyal hizmet uygulama alanıdır. Amaç; yoksulluk, ihmal-istismar, devamsızlık, uyum sorunları, akran zorbalığı gibi öğrencinin eğitim sürecini olumsuz etkileyen risk faktörlerini erken belirlemek ve uygun müdahale, yönlendirme ve savunuculuk çalışmaları yürütmektir.

Dünya genelinde okul sosyal hizmetinin çerçevesi, özellikle **National Association of Social Workers (NASW)** tarafından; öğrencilerin eğitim hakkına erişimini destekleyen, çok disiplinli ekip içinde çalışan ve aile-okul-toplum iş birliğini güçlendiren bir uzmanlık alanı olarak tanımlanmıştır. Türkiye’de ise uygulama, doğrudan ayrı bir yasa ile düzenlenmemiş olmakla birlikte **5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu** ve ilgili rehberlik hizmetleri mevzuatı çerçevesinde dolaylı olarak yürütülmektedir. Türkiye’de daha önce belirli projeler kapsamında uygulanmış olan bu model başarılı sonuçlar vermiştir. Fakat bunun yaygınlaşması için politika haline gelmesi gerekmektedir. Bu konuda,

- **Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın hazırladığı ve 14.11.2013 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planında (2013-2017) 2016’ya kadar Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı tüm okullarda, "sosyal hizmet birimleri" kurulması kararı ifade edilmiştir.** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 14-16 Mayıs 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen **6. Aile Şurasında alınan "Okul Sosyal Hizmeti başlatılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır"** kararı alınmıştır.
- **Milli Eğitim Bakanlığının 2015 yılı “Merkez ve Taşra Teşkilatı Unvan Değişikliği” sınavı kılavuzuyla, 2015 yılı Şubat ayında unvan değişikliği yoluyla 600 Sosyal Çalışmacı görevlendirileceği ilanına çıkılmıştır.**

Derin Yoksulluk Ağı(Açık Alan Derneği) olarak Aile Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın aldığı bu kararlar ışığında “Okul Sosyal Hizmeti her okul için gereklidir ve uygulanmaya ivedilikle başlanmalıdır.” diyoruz.

12. Değerlendirme

Türkiye’de ise ulusal düzeyde sistematik ve zorunlu bir akran zorbalığı programının eksikliği dikkat çekmektedir. Eğitim müfredatında sistematik olarak bir akran zorbalığı programı ve öğrenci dostu politikalar bulunmamaktadır. Okullarda, akran zorbalığı yaşanması halinde rehberlik çalışmaları yapılmakta ve bu çalışmalar sınırlı kalmaktadır. Bu konu sadece okulla sınırlı olmayıp toplumu ilgilendiren bir sorun olması sebebiyle müfredat başta olmak üzere, medya kanalları, dijital iletişim araçları, ailelere yönelik eğitimler, sosyal çevrede farkındalık yaratacak çalışmalar ile ülkenin tamamını ilgilendiren bütüncül bir çalışma yapılmalıdır. Bu nedenle çözüm; ceza temelli değil, önleyici, kapsayıcı ve çok paydaşlı bir yaklaşımı gerektirir. Ulusal düzeyde asgari standartları belirleyen bir çerçeve program geliştirilmesi, okul temelli sistematik uygulamaların yaygınlaştırılması ve düzenli izleme-değerlendirme mekanizmalarının kurulması önem taşımaktadır. Aksi halde uzun vadede toplumsal sorunlar yaratması ve halk ruh sağlığını derinden etkilemesi muhtemeldir.

KAYNAKÇA

Aydın, M. (2025). Akran zorbalığı ve ceza sorumluluğu. Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 7, 62–83. <https://doi.org/10.59399/cuhad.1657295>

Dracic, S. (2009). Bullying and later criminality: An examination of the relationship between peer victimization and offending. *Psychiatry, Psychology and Law*, 16(2), 301–312. <https://doi.org/10.1080/13218710802471147>

Department for Education. (2017). Preventing and tackling bullying: Advice for headteachers, staff and governing bodies. UK Department for Education. <https://www.gov.uk/government/publications/preventing-and-tackling-bullying>

Education and Inspections Act 2006, c. 40 (UK). (2006). UK Parliament. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/40/contents>

Gordon, T. (1974). *Teacher Effectiveness Training*. New York: Peter H. Wyden.

Gordon, T. (2003). *Teacher Effectiveness Training* (Updated ed.). New York: Three Rivers Press.

Günay, Ş., & Can, G. (2018). Zorbalıkla baş etmeye yönelik bir akran destek programının etkililiği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(51), 266–294.

Karaosmanoğlu, G., Adıgüzel, Ö., & Özdemir Şimşek, P. (2022). Yaratıcı drama yöntemi ile siber zorbalıkla baş etme. *Eğitim ve Bilim*, 47(209), 207–237.

Kidwai, I., & Smith, P. K. (2024). A content analysis of school anti-bullying policies in England: Signs of progress. *Pastoral Care in Education*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/02643944.2024>

Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Blackwell.

Olweus, D. (2013). School bullying: Development and some important challenges. *Annual Review of Clinical Psychology*, 9, 751–780. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-050212-185516>

Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 15(2), 112–120.

Ttofi, M. M., & Farrington, D. P. (2011). Effectiveness of school-based programs to reduce bullying: A systematic and meta-analytic review. *Journal of Experimental Criminology*, 7(1), 27–56. <https://doi.org/10.1007/s11292-010-9109-1>

UNICEF. (2024). *Ending bullying: Global status report*.